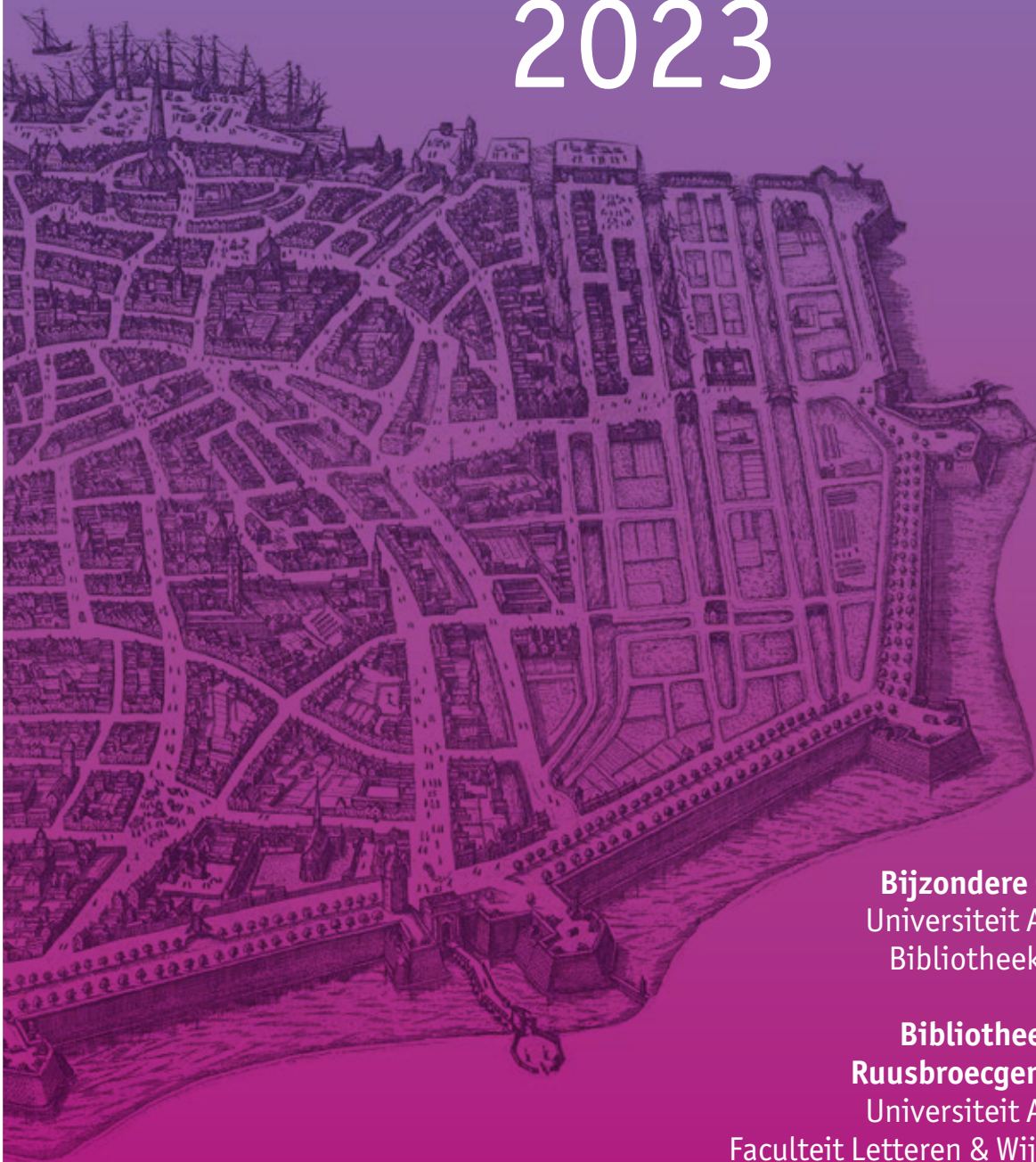

Jaarverslag 2023

Bijzondere Collecties
Universiteit Antwerpen
Bibliotheek & Archief
&
**Bibliotheek van het
Rusbroecgenootschap**
Universiteit Antwerpen
Faculteit Letteren & Wijsbegeerte

INHOUD

Woord vooraf	4
Jaaroverzicht	6
Becketts bibliotheek in Antwerpen	6
Barokke Influencers: tentoonstelling & stadsfestival	8
Tentoonstelling De Pelgrim	9
Presentatie van de prentendatabank Devotio	10
Gezamenlijke aankoop van een middeleeuws handschrift	12
GIVE-glasplatenproject meemoo & RG	13
Een beestige erfgoeddag	14
Collectiehulpverleningsplan	15
Bewaarcondities	16
Versierde boeksneede	17
Digitalisering	18
Restauratie	19
Stages	20

Werking	22
Budget	24
Netwerk & lidmaatschappen	26
Expertisedeling	28
Kerncijfers	32
Contactgegevens & dank	35
Bijlage – Aanwinsten 2023	36

Poeta Julius
ANTVER
Oppida quae spe
'De nos Juu
Lupinus omige
Igoue, Res
Commoda me
Quorum h
Antwerpen

Woord vooraf Bijzonder in 2023

De grootste veranderingen die 2023 op professioneel vlak teweegbracht, hadden te maken met het personeel van zowel de Bijzondere Collecties (verder: BC) als de bibliotheek van het Ruusbroecgenootschap (verder: RG), als gevolg van de pensionering van Erna Van Looveren. Erna was jarenlang bibliothecaris van de bibliotheek van het Ruusbroecgenootschap en voor velen hét gezicht van die collectie. Eind augustus werd zij feestelijk uitgezwaaid. Vlak na de zomer startte haar vervanger, Kara Verboven; zeker geen onbekende in deze erfgoedbibliotheek. Zij werkte immers al bij BC en kreeg de kans om door te groeien binnen een andere en toch vertrouwde bibliotheek. Kara liep tijdens haar studies stage bij RG met Erna als mentor. Binnen haar team werden taken opnieuw besproken en verdeeld onder de medewerkers; de nieuwe wind was meteen voelbaar. Met Kara's vertrek kwam er een plek vrij bij BC, die enkele maanden later, na het aflopen van de externe sollicitatieprocedure, werd ingevuld door Jef De Ridder, die vroeger als catalograaf en data-expert in de Antwerpse Universiteitsbibliotheek werkte. Ook binnen het team van BC werden de taken opnieuw besproken en worden nieuwe lijnen voor de toekomst uitgezet.

Te midden van die personeelwissels werden verschillende projecten afgewerkt. Zo was er het grootschalige stadsfestival Barokke Influencers over de geschiedenis en impact van jezuïeten in Antwerpen, waarin de collecties van BC en RG een grote rol speelden. Daarnaast werd het collectiehulpverleningsplan uitgerold, een intensieve – vooral logistieke – oefening waarbij met name de prioritering en plaatsing van collecties in de depots werd herbekeken. Ook kochten beide instellingen samen een vijftiende-eeuws verlicht getijdenboek aan dat veelvuldig gepresenteerd zal worden in de colleges en verder bestudeerd zal worden door onderzoekers van de UAntwerpen.

We bleven en blijven inzetten op het versterken van de banden tussen de bibliotheek en haar gebruikers, wat onder meer blijkt uit de vele rondleidingen en colleges waar we aan meewerkten en de vele adviezen die we verleenden. We nemen deel aan collegagroepen en andere netwerkmomenten om te blijven leren en om onze eigen expertise te delen.

De samenwerking tussen beide bibliotheken is uitgegroeid tot een logische en aangename reflex. Met plezier leggen we in dit jaarverslag een overzicht voor van activiteiten van BC en RG.

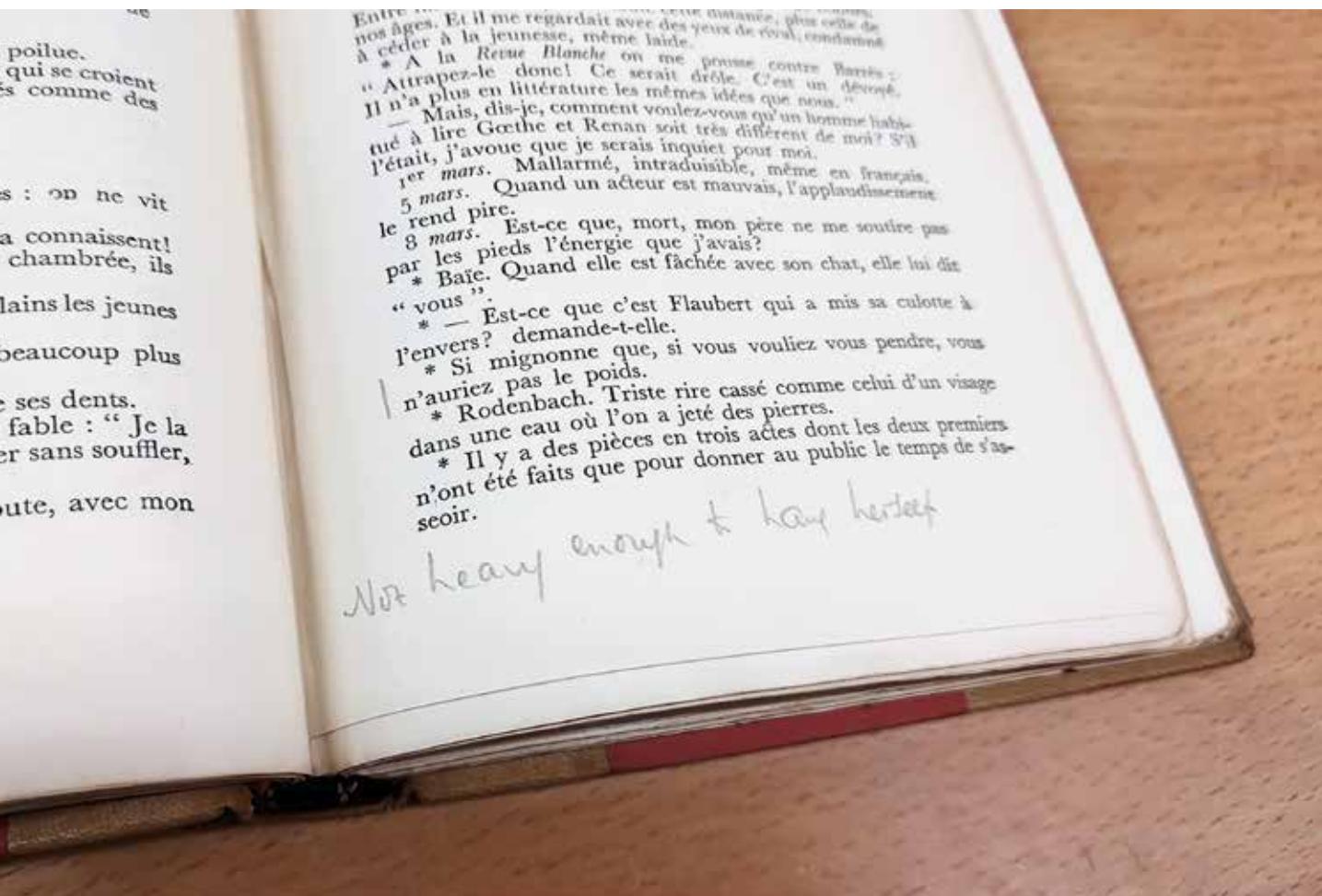
© Nina Luijben

Maartje De Wilde
diensthoofd & conservator
Bijzondere Collecties

© Nina Luijben

Kara Verboven
bibliothecaris
& leeszaalverantwoordelijke
Ruusbroecgenootschap

Na zijn studies doceerde Beckett Franse literatuur aan Trinity College in Dublin. In deze periode las hij *Le Journal de Jules Renard*, waarin hij onder meer een welbepaalde zin markeerde. Onderaan pagina 465 van volume 2 schreef hij 'Not heavy enough to hang herself'. Een idee dat werd uitgewerkt in Becketts *Wachten op Godot* (1952).

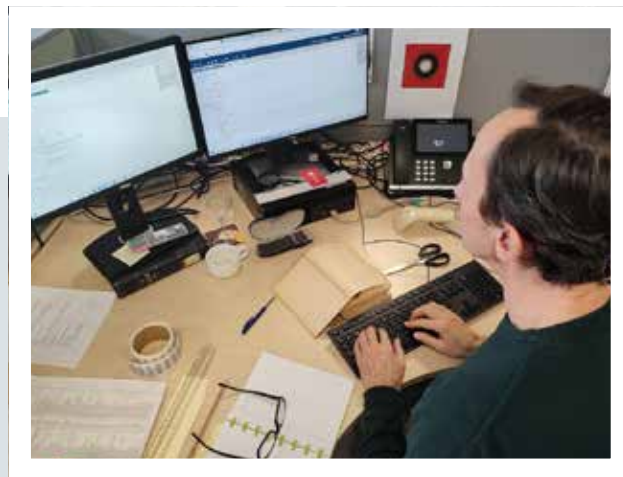
Jaaroverzicht

Becketts bibliotheek in Antwerpen

In februari arriveerde een belangrijk deel van de privébibliotheek van de bekende Ierse auteur Samuel Beckett in de Antwerpse Universiteitsbibliotheek. Eerder bevonden deze boeken zich in Becketts Parijse appartement. Deze collectie is door Edward Beckett, neef en erfgenaam van de schrijver, geschonken aan de Universiteit van Reading, maar als deel van de overeenkomst is de collectie tien jaar in bruikleen gegeven aan de UAntwerpen. Prof. Dirk Van Hulle en zijn team (o.a. Centre for Manuscript

Genetics) hebben immers een jarenlange expertise opgebouwd rond het veelzijdige oeuvre van de Ierse schrijver.

De verwerking van deze collectie vereiste een geïntegreerde aanpak van verschillende diensten in de Universiteitsbibliotheek en een nauwe samenwerking met de Faculteit Letteren & Wijsbegeerte. Zo verwerkte de dienst Acquisitie en Metadatabeheer de 771 volumes (goed voor 696 titels). De dienst Bijzondere Collecties reinigde de boeken, verzorgd

10
jaar in bewaring bij
Bijzondere Collecties
van de Universiteits-
bibliotheek
Antwerpen

20
jaar onderzoeks-
expertise aan de
UAntwerpen rond
Beckett bij het onder-
zoeksteam van
Dirk Van Hulle

Na de verwerking door de collega's van de dienst Acquisitie en Metadatabeheer werd er in december een tentoonstelling georganiseerd over twintig opmerkelijke boeken uit Becketts collectie. Deze tentoonstelling opende op 29 december onder grote persbelangstelling - we haalden zelfs *The Times* - en liep twintig dagen. Ze sloot aan bij het 20-jarige jubileum van de universiteit.

de opslag en ontvangt de bezoekers die deze specifieke collectie willen raadplegen.

Een substantieel deel van deze boeken bevat gebruikssporen en aantekeningen. Zij zorgen voor een beter begrip van Becketts oeuvre – onder andere de genese van zijn teksten krijgt hiermee extra betekenis. Een jobstudente van de faculteit Letteren en Wijsbegeerte digitaliseert deze leessporen onder begeleiding van prof. Van Hulle. Zij doet dit op een scanner in de leeszaal van BC. Dit werk is gestart

in 2023 en zal begin 2024 afgerond worden. Het team van Dirk Van Hulle maakt dankbaar gebruik van deze collectie voor hun onderzoek en zal hier over enkele jaren ook een internationaal congres over organiseren.

In *De Gulden Passer* (2024) wordt er een bijdrage aan deze collectie gewijd in de rubriek die aanwinsten uit collectiebeherende instellingen in de kijker zet.

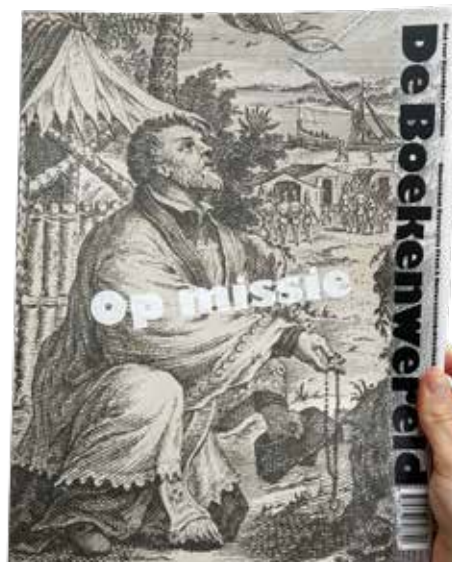
Conservator Maartje De Wilde pakt de bruiklenen van BC uit en plaatst ze in de vitrines. De indrukwekkende scenografie was van de hand van Exponanza.

Barokke Influencers: tentoonstelling & stadsfestival

RG en BC waren nauw betrokken bij het groot-schalige festival Barokke Influencers, dat zich op vele plaatsen in Antwerpen afspeelde. De overtuigende beeld- en woordcultuur van de zeventiende-eeuwse jezuïeten stond centraal. In die tijd schakelden zij een versnelling hoger om zieltjes voor zich te winnen, tegen de opkomende invloeden van de Reformatie, waardoor ze als *influencers* van hun tijd mogen worden gezien. Van maart tot november 2023 kon je in Antwerpen concerten, lezingen en gesprekken met tal van experts bijwonen, boeiende (en toegankelijke) podcasts beluisteren, geleide wandelroutes volgen en meerdere tentoonstellingen bezoeken. Op 22 april werd het startschot gegeven voor de drie centrale tentoonstellingen die het historische epicentrum van dit project vormden.

Als trotse partner werkten BC en RG vooral mee aan de tentoonstelling in de Carolus Borromeuskerk. Maartje De Wilde was een van de curatoren en werkte actief mee aan het inhoudelijke con-

cept. Bovendien kwam er voor de hele dienst veel praktisch werk bij kijken. Van BC waren er zeventien objecten (acht oude drukken en negen prenten) in bruikleen gegeven, bij RG ging het om één handschrift, 33 oude drukken, 54 prenten en één koperplaat. Alle objecten werden nauwkeurig gecontroleerd en opgemeten, er werden conditierapporten opgesteld en de verzekering

werd geregeld. Ook het maken van boekenwiegen, passe-partouts en kaders voor de vele prenten werd gecoördineerd, net als het transport van de materialen. Het allerleukst aspect blijft het opstellen van de stukken; dan hangt er spanning in de lucht en zie je de interieurs echt vorm krijgen.

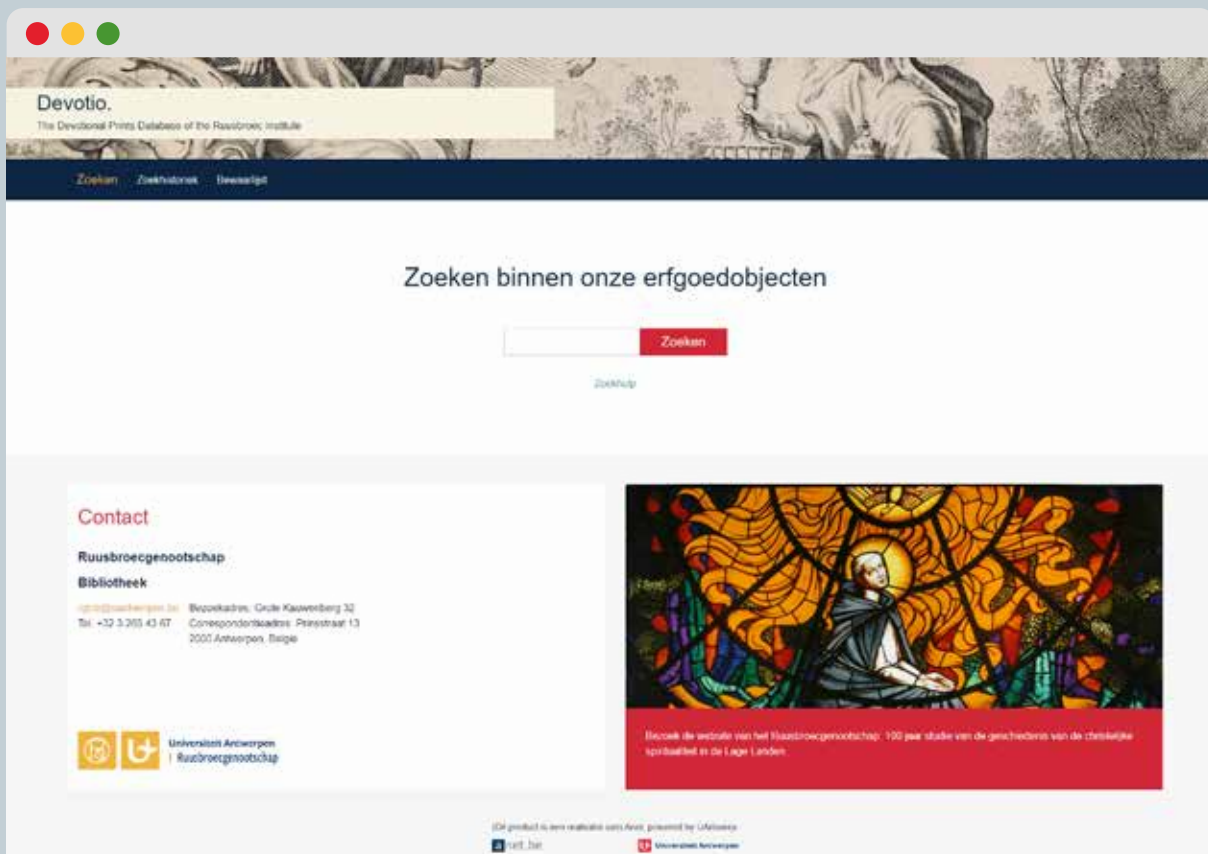
Maartje De Wilde redigeerde de zaalteksten en ze stelde voor het vaktijdschrift *De Boekenwereld* een themanummer samen, met als titel *Op missie*. Verschillende experts (Hubert Meeus, Johan Verberckmoes, Werner Thomas, Dirk Imhof, Steven Van Impe, Ad Meskens en anderen) werkten aan het nummer mee.

Tentoonstelling De Pelgrim

In het licht van het stadsfestival Barokke Influencers organiseerde het Koninklijk Museum voor Schone Kunsten Antwerpen de expo *De Pelgrim. Kunst en zingeving in een onttoverde wereld (1924-1931)*. In 1924 zetten enkele Vlaamse kunstenaars zich af tegen de avant-garde met hun katholieke kunstenaarsvereniging De Pelgrim. De Antwerpse jezuïet – en mede-oprichter van het Ruusbroecgenootschap – Leonce Reypens was de ‘geestelijke leidsman’ van de vereniging. Uit de collectie van de bibliotheek van het RG vertrokken zeven bruiklenen richting KMSKA. Het ging om drie kunstwerken van Jozef Speybrouck, Z.E.H.N. Bernard en Albert Poels, twee brieven uit het persoonlijke archief van Reypens en twee vroege tijdschriften van De Pelgrim.

Een buste van Ruusbroec door kunstenaar Albert Poels. Deze buste was te zien op de tentoonstelling in het KMSKA.

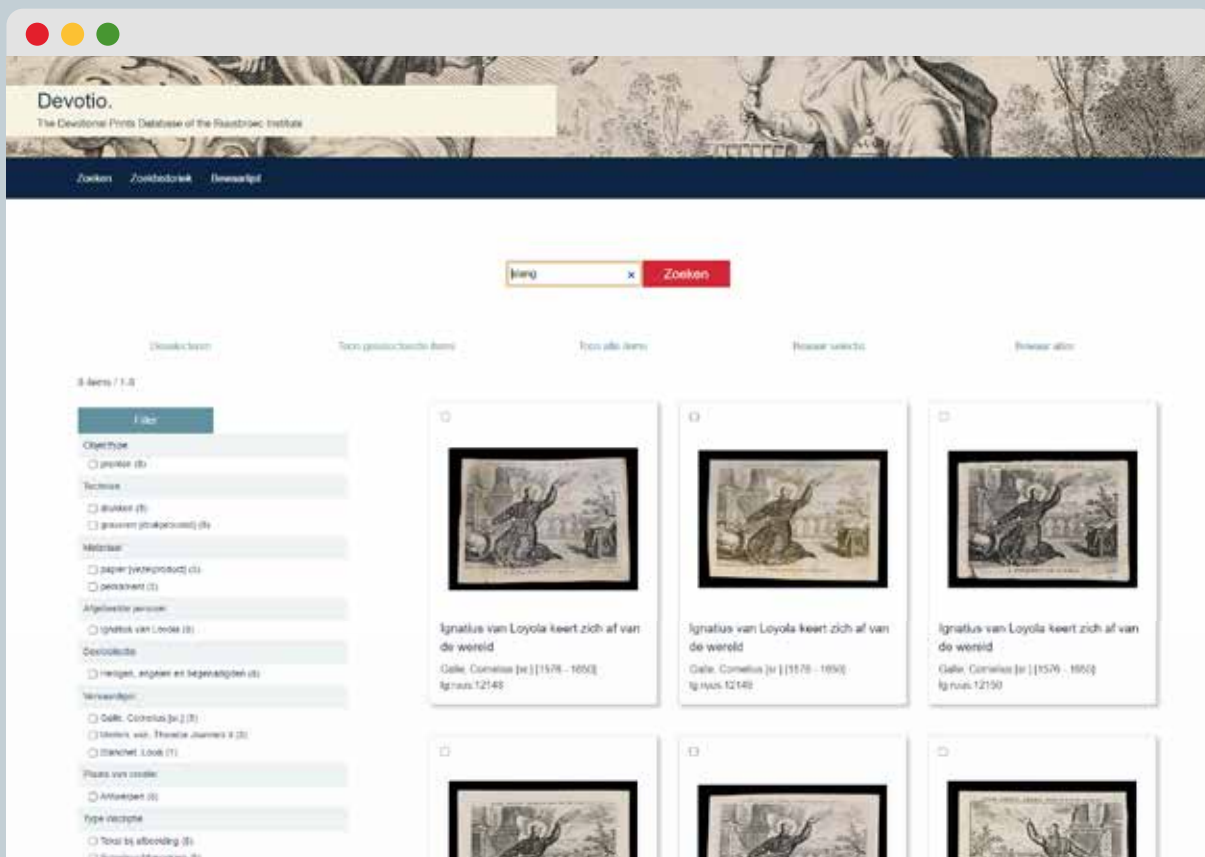
Presentatie van de prentendatabank Devotio

In juni 2023 ging een langgekoesterde wens van RG in vervulling: de lancering van de online-databank Devotio, waarin op termijn alle devotieprenten uit haar collectie zullen worden beschreven en voorzien van hoogwaardige scans. De unieke verzameling van meer dan 40.000 devotieprenten is een rijke bron voor religieus, historisch, socio-economisch en kunsthistorisch onderzoek. Om alle informatie die deze prenten bevatten toegankelijk te maken voor verder onderzoek is een gedetailleerde en goed gestructureerde databank nodig. Die uitdaging is Anet, het automatiseringsteam dat deel uitmaakt van het departement Bibliotheek & Archief, aangegaan.

Met het oog op de ontsluiting van de kunstcollectie van de Universiteit Antwerpen en haar collectie academisch erfgoed werd de voorbije jaren in

Brocade een uitvoerig beschrijvingsmodel voor objecten ontwikkeld. In dit model worden alle materiële, tekstuele en (kunst)historische aspecten van objecten geregistreerd, en dit bleek ook uitermate geschikt voor de ontsluiting van de prentencollectie. Enkele velden, specifiek gericht op prenten, moesten worden toegevoegd om het datamodel op de prentencollectie af te stemmen.

Het beschrijvingsmodel achter de Devotio-databank werkt veel met gestandaardiseerde informatie, zodat alle prenten op uniforme wijze beschreven worden en de informatie in de databank in de toekomst makkelijker te koppelen is aan andere (internationale) databanken. Deze gestandaardiseerde informatie wordt bewaard in twee thesauri. De eerste is een lokale thesaurus, die wordt beheerd door Anet en bevat 'authority records', bestanden waarin

onder andere informatie over personen, instellingen, tentoonstellingen en geografische plaatsen wordt bewaard. De andere thesaurus, de Arts and Architecture Thesaurus (AAT), wordt internationaal gebruikt en bevat gestandaardiseerde omschrijvingen van onder andere materialen, technieken en apparaten.

Bij de lancering van de Devotio-module op 7 juni 2023 werden de eerste 2.000 prenten gedeeld met het brede publiek. Van elk van deze prenten is, naast de beschrijving, een scan in hoge resolutie te zien van de voor- en achterkant via een IIIF-viewer. Die maakt het mogelijk om de prenten uit de collectie van het RG eenvoudig op het scherm te plaatsen naast prenten uit andere collecties. Dit zal het onderzoek naar de prenten vereenvoudigen.

Deze devotieprint verbeeldt de visitatie van Maria aan Elisabeth (RG, P13_RG-PC Mariale devotieprenten I.7.24.1).

De komende jaren zullen de overige prenten aan de database worden toegevoegd. Anet zal ook inzetten op het vergroten van de mogelijkheden om de database te gebruiken voor onderzoek, onder andere via de toevoeging van SQLight, eenvoudig te programmeren zoekopdrachten die alle informatie in de database kunnen doorzoeken.

Gezamenlijke aankoop van een middeleeuws handschrift

In augustus 2023 hebben RG en BC samen een laatmiddeleeuws verlucht handschrift gekocht. Het gaat om een vijftiende-eeuws getijdenboek, afkomstig uit het klooster van Selwerd, bij Groningen. Naast de getijdengebeden, met gebeden van de eerste adventszondag tot het einde van het kerkelijk jaar op pinksterzondag, bevat het ook tal van gebeden die gericht zijn aan heiligen.

Het handschrift is rijkelijk versierd met onder andere één miniatuur in bladgoud waarop de annunciatie wordt afgebeeld: de aartsengel Gabriël verschijnt aan Maria en kondigt de komst van Jezus aan. Het handschrift is nog verder opgesierd met allerlei mooie penwerkinitialen. Een eerste verkenning van dit manuscript suggereert dat de miniatuur gesneden kan zijn uit een ander handschrift, bewaard in de Koninklijke Bibliotheek van Nederland in Den Haag, en in dit handschrift is bijgebonden. Dat zou een spectaculaire vondst zijn, maar verder onderzoek moet dit nog uitklaren.

Gelijaardige verluchte handschriften verschijnen regelmatig op veilingen, maar aan zeer hoge prijzen. Het was een echte buitenkans dat dit handschrift ons door een particulier werd aangeboden voor een betaalbare prijs.

Het getijdenboek zal onderwerp zijn van verder onderzoek en beschikbaar gesteld worden voor colleges, rondleidingen en tentoonstellingen. Het wordt bewaard in RG, omdat het inhoudelijk het best aansluit bij die collectie. Bovendien behoorde dit handschrift toe aan een vrouwelijke bezitter, waardoor het nauw aansluit bij onderzoek van het RG naar de literaire, devotionele en intellectuele cultuur van vrouwen in de Nederlanden.

In *De Gulden Passer* (2024) wordt er een bijdrage aan deze aanwinst gewijd.

GIVE-glasplatenproject meemoo & RG

Onder de noemer GIVE, Gecoördineerd Initiatief voor Vlaamse Erfgoeddigitalisering, maakte meemoo (Vlaams Instituut voor het Archief) een inhaalbeweging op het vlak van hogeresolutie-digitalisering van glasplaten uit Vlaamse collecties. Het RG herbergt een collectie glasplaten en sloot zich in 2022 aan bij dit project. De uitvoering stond gepland voor 2023. In totaal werden er 434 glasplaten door collega Joke De Wilde geregistreerd, gereinigd en herverpakt in *fourflaps*. Joke bereidde ook het transport naar het digitaliseringscentrum voor, medio mei 2023. In oktober keerden de glasplaten terug.

In deze set glasplaten zijn twee subcollecties te onderscheiden. Het gaat om foto's van verschillende begijnhoven in Vlaanderen en Nederland en om foto's van beelden, kerken en prenten van jezuïetenheiligen.

In 2022 liet BC twee collecties glasplaten digitaliseren, goed voor 4.000 stuks. Nu is het nog wachten op het nieuwe, digitale portaal waarin meemoo alle glasplaten bundelde.

In de expo *Beestige Boeken* toonden we onder meer een gedroogde vlinder, aangetroffen in een boek over geneeskunde (BC, MAG-P 13.1992), een boekband van parelmoer (RG 5 C 16) en exotische dieren uit Tacharts *Voyage de Siam des peres Jesuites* (1687, BC, MAG-P 11.551).

23 april tot 24 juni
Beestige Boeken

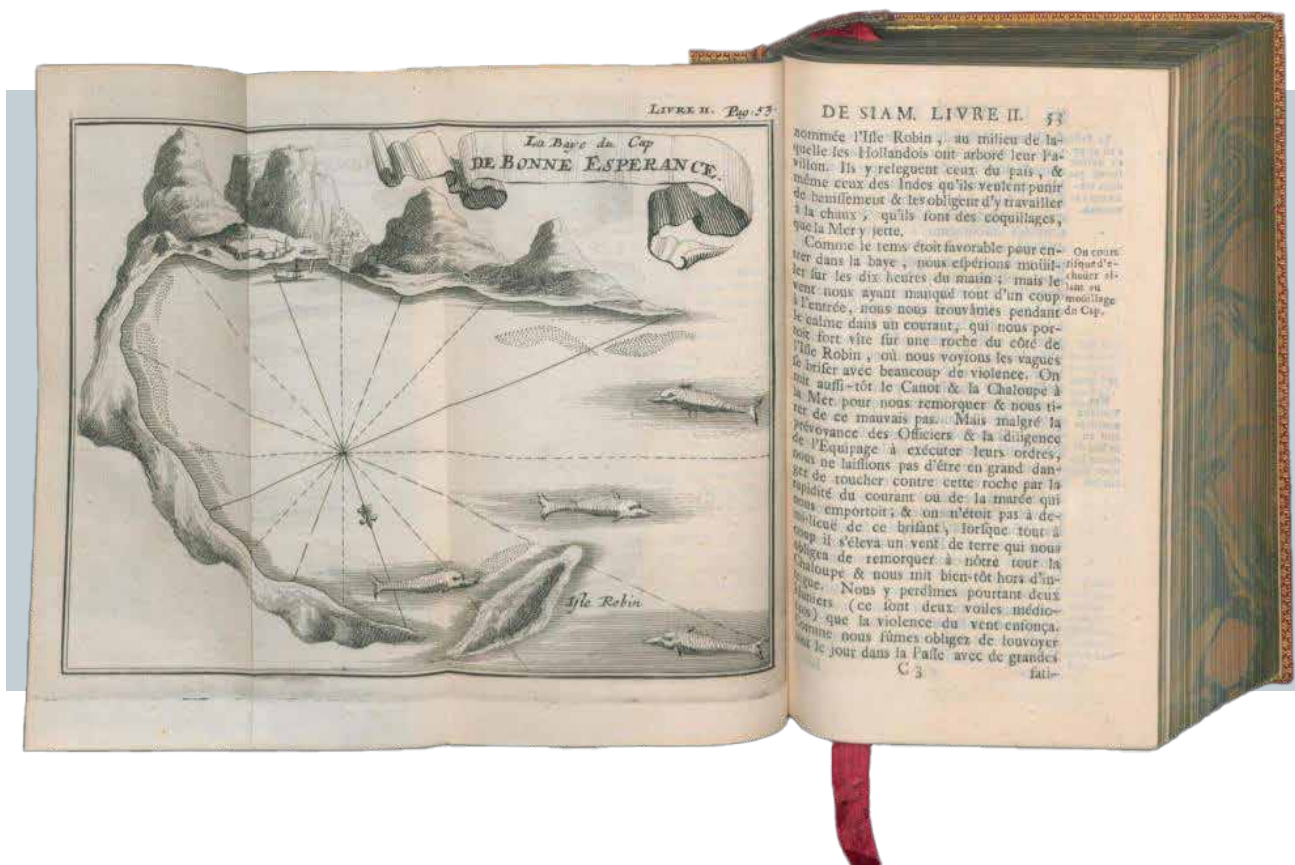
Organisatie
 Erna Van Looveren
 Kara Verboven

Deelnemende Collecties
 Bijzondere Collecties van de Universiteit Antwerpen en
 Bibliotheek van het Ruusbroecgenootschap

Een beestige erfgoeddag

Ook in 2023 namen BC en RG deel aan Erfgoeddag. Curatoren Kara Verboven (BC) en bibliothecaris Erna van Looveren (RG) stelden de expo *Beestige Boeken* samen. Ze kozen dertig objecten uit de twee collecties, gaande van banden uit dierlijk materiaal tot fabelboeken waarin sprekende dieren de hoofdrol spelen. De expo opende op zondag 24 april en mochten we 114 bezoekers verwelkomen. Een mooi resultaat!

De tentoonstelling liep tot 24 juni. In het kader van 'Bibplus', een informele bijeenkomst voor bibliotheekcollega's, gaf Kara nog een extra rondleiding.

Collectiehulpverleningsplan

Het Collectiehulpverleningsplan (CHV) dat in 2022 werd opgestart, is in 2023 afgewerkt. We werkten hiervoor samen met **We Conserve**, het voormalige Art Salvage, gespecialiseerd in conservatie, restauratie, onderzoek en actieve hulpverlening bij calamiteiten. Het plan strekt zich uit over de collecties van de Universiteitsbibliotheek op de verschillende campussen en de collecties van de Bibliotheek van het Ruusbroecgenootschap.

Het departement Bibliotheek & Archief - waartoe BC behoort - en RG staan in voor het behoud en beheer van een grote collectie fysieke werken en objecten. Met een collectiehulpverleningsplan bereiden we ons voor op eventuele noodsituaties.

In het plan zetten we in op preventie, maar maakten we ook een overzicht van bestaande risico's en brachten we in kaart hoe we best kunnen reageren in het geval van een calamiteit. Het plan bevat onder meer handige flowcharts met richtlijnen.

In functie van dit plan werden verschillende graden van prioriteit toegekend aan de verschillende (stukken in de) collecties. Zo kunnen wij heel heldere instructies gegeven aan de brandweer (indien nodig) over de evacuatie van bepaalde deelcollecties, of kunnen wij zelf bepaalde collecties verplaatsen.

Het plan wordt jaarlijks herbekeken en geüpdatet.

Bewaarcondities van de collectie

Een professioneel beleid rond behoud en beheer houdt rekening met de bewaarcondities van de collecties. Om het klimaat in onze depots van nabij op te volgen kocht het departement Bibliotheek & Archief twintig nieuwe loggers aan die luchtvochtigheid en temperatuur meten. Bij afwijkende waarden krijgen de collectieverantwoordelijken een bericht. Via een online platform kunnen we alle waarden uitlezen en opvolgen.

BC

De hoogst gemeten temperatuur in het preciosa-magazijn was 25,9°, de laagst gemeten temperatuur 19,5°; dit fluctueert mee met de buitentemperatuur. De schommelingen zijn heel geleidelijk en de gemiddelde temperatuur is 22°. De relatieve vochtigheid schommelde tussen 33,80% en 59,20%. De gemiddelde luchtvochtigheid ligt tussen 44% en 45%. De schommelingen waren net iets minder groot dan in 2022. De brandkasten achteraan in het magazijn zijn iets minder onderhevig aan fluctuaties, dankzij het bufferende effect van de kastdeuren; 36,10% - 54% RV en 20°-25,6°. Wanneer er door meerdere mensen in het depot wordt gewerkt, bv. om elektriciteit of verlichting aan te passen of in het zeldzame geval van een rondleiding voor een groep, kan dit tot afwijkende waarden leiden.

RG

Het magazijn van RG bevindt zich bovengronds en de temperaturen schommelen daardoor mee met de buitentemperatuur. Op het gelijkvloers was de gemiddelde temperatuur 20,3°, op het tweede 21,4°, op het derde 21,5° en op het vierde 21,9°. De luchtvochtigheid is op alle verdiepingen relatief gelijk, namelijk tussen de 41 en 45%. Het magazijn is dus iets te warm en iets te droog, maar de waarden blijven wel redelijk stabiel.

Versierde boeksneede

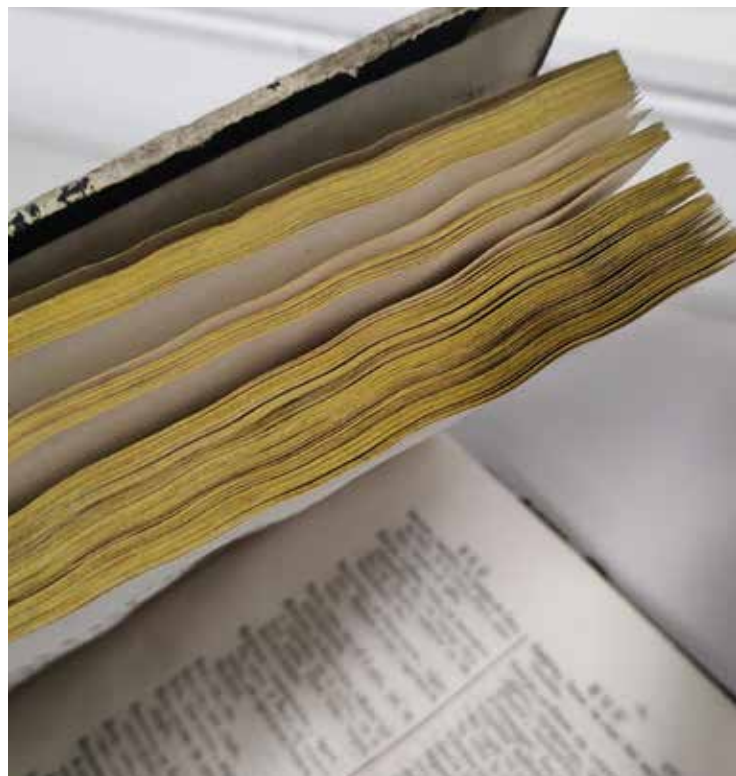
De laatste jaren is de aandacht voor de materialiteit van de collectie toegenomen. BC zet in op de registratie van fysieke kenmerken zoals het materiaal van de boekband of versiering op sneede, en op het beschrijven van schadekenmerken zoals foxing, knaagschade of verzuring. Bij nieuwe aanwinsten inventariseren we deze informatie in Brocade, daarnaast doen we een inhaalbeweging voor de rest van de collectie; we doen dit vooral met jobstudenten in de zomerperiode en laten ook stevast stagiairs kennismaken met deze inventarisatie-oefening. In 2023 lieten we de studenten op twee aspecten

focussen: perkamenten banden (totaal aantal geregistreerde perkamenten banden in de collectie: 1.200) en de versierde sneede (totaal aantal banden met geregistreerde versiering op snee in de collectie: 5.356). We zetten hier de komende jaren verder op in.

RG wil vanaf 2024 ook inzetten op het registreren van fysieke kenmerken en schade telkens er een nieuwe aanwinst wordt beschreven. Ook zal aan stagiairs en andere medewerkers gevraagd worden om deze info aan te vullen wanneer ze een oude druk in handen hebben.

Boeken met gekleurde sneede	3.324
Boeken met gemarmerde sneede	1.875
Boeken met vergulde sneede	146
Boeken met geciseleerde sneede	11
Boeken zonder versiering op sneede	1.375

De sneede van dit exemplaar van een 18de-eeuws woordenboek kreeg een geel kleurtje. MAG-P 14.39

Detail uit een van de picturae in *Typus mundi* (1627).

Digitalisering

De strategie van BC voor het digitaliseren is gebaseerd op twee pijlers. Eerst en vooral worden alle nieuwe aanwinsten – indien het materiaal het toelaat – onder de scanner gelegd. Daarnaast selecteren we werken uit het magazijn op basis van ouderdom en uniciteit. De oudste werken komen eerst, maar wat elders al gedigitaliseerd is, scannen we niet. Het scanwerk gebeurt hoofdzakelijk door de leeszaalmedewerkers van de algemene lezersdiensten en door jobstudenten. In 2023 werden 4.830 nieuwe scans aan het digitaal platform toegevoegd, wat meteen zichtbaar is in de publiekscatalogus van BC.

RG heeft met uitsluitend deeltijdse personeelsleden (en het gebrek aan een eigen boekenscanner)

niet de mankracht om op een structurele basis te digitaliseren. Er wordt wel op aanvraag gescand. Telkens wanneer iemand een scan aanvraagt, wordt meteen het hele werk gescand (indien het object het toelaat) en wordt de digitalisering aan de catalografische beschrijving gehangen.

In de aanloop naar de voorstelling van de databank *Devotio* werden 2.000 van de 40.000 devotieprenten gedigitaliseerd en ingevoerd. Voor dit project werd geïnvesteerd in een professionele prentenscanner. Het digitaliseren en invoeren van de prentencollectie wordt de komende jaren verdergezet met de hulp van o.a. twee vrijwilligers en de collectiespecialist prenten.

Een exemplaar van *Typus mundi* (Antwerpen: Jan Cnobbaert, 1627), aangekocht in 2023 uit de privécollectie van Marcus de Schepper, gedigitaliseerd in 2023, op het digitaal platform geplaatst op 17 augustus 2023 (BC, MAG-P 11.1650).

Restauratie

Gekloofde hoofden en uitgeslagen hersenen uit de Karel-epiek verzorgen het spektakel in dit fragment dat we eind 2022 bij Christie's in Londen aankochten, maar het is het taalkundige aspect ervan dat het zo bijzonder maakt. Onderzoek leert dat er van de naar schatting 75 geschreven Middelnederlandse ridderromans slechts twintig in hun geheel zijn bewaard. Van de overige 55 bestaan slechts vermoedens en snippers, en dit is er daar één van. De strook bevat ook eigennamen die niet in andere teksten voorkomen, wat de uniciteit alleen maar vergroot.

**Dit is als een tijdmachine die ons
meer leert over de cultuur en manier
van leven in de middeleeuwen**

prof. Remco Sleiderink

In het originele fragment zit een vouw, wat er onder meer op wijst dat deze strook perkament werd gebruikt om als scharnier te dienen van een gedrukt boek. Dit soort fragmenten zijn schaars, dus het is zaak om de tekst die erop staat, maximaal leesbaar te maken. Restaurator Marijn de Valk kon het fragment vlakken, met een volledig leesbare tekst als resultaat. Met het nodige onderzoek zullen de 160 rijmende verzen zo goed

Fragment van een niet nader geïdentificeerde ridderroman uit de 14de eeuw, nadat het gevlakt is bij de restaurator (BC, MAG-P 64.87).

mogelijk worden gereconstrueerd en gecontextualiseerd. Perfect studiemateriaal dus voor studenten Taal- en Letterkunde aan de UAntwerpen die onder begeleiding van professor Sleiderink vernieuwend onderzoek kunnen doen.

Daarnaast liet RG ook een ander werk opknappen door deze restaurator. Het betreft een verzamelhandschrift uit Saint-Omer (RG Hs. Neerl. 315). Dit manuscript was zeer vuil en werd geschoond met een latexspons en gompoeder. Ook werd het verhoorde en uitgedroogde perkament 'ontspannen' in een klimaatkamer. De luchtvochtigheid in zo'n kamer bedraagt 90%, waardoor het perkament terug flexibel wordt. Na zo'n behandeling kunnen codices weer geopend of gesloten worden, zonder dat het perkament beschadigd raakt.

We investeren naar goede gewoonte ook in de aankoop van zuurvrije dozen om kwetsbare en kostbare stukken in te bewaren.

Titelprint van Ogiers
toneelstuk over onkuisheid.

Een aap en een dolfin, uit *Fabelen* van Jean de la Fontaine,
gedrukt te Amsterdam in 1805 (MAG-P 13.1482, vol. 1, p. 188).

Stages

Bo Keulen, masterstudente Historische Taal- en Letterkunde aan de UGent, deed een onderzoekstage bij BC. Zij verdiepte zich in de fabelcollectie van Wim Gielen en deed onderzoek naar de representatie van bepaalde dieren. Haar focus lag op de karakteriële eigenschappen en emoties die aan die dieren werden toegekend. Ze bestudeerde zowel de teksten als de afbeeldingen en hanteerde een diachrone aanpak. Ze schreef ook een bijdrage voor Boekenpraat, hiervoor koos ze voor een populair toneelstuk van de Antwerpse schrijver Willem Ogier: *De seven hooft-sonden* uit 1682, MAG-P 11.1197. Haar tekst is te vinden op de site van BC.

Lotte Tilborghs, masterstudente Geschiedenis met veel interesse voor metadata, verdiepte zich eveneens in de fabelcollectie, meer bepaald in de afbeeldingen van apen, kippen, slangen, ezels en vossen in dit corpus. Lotte leerde werken met IIF. De collectie Gielen staat integraal op het digitaal platform, waarbij elke pagina een eigen IIF-manifest meekreeg. Die manifesten werden door Lotte met de nodige metadata aangevuld en met de IIF-Image Manipulation Tool werden die pagina's bijgesneden. Lotte bewerkte 37 boeken uit de collectie, gepubliceerd tussen 1607 en 1838, en selecteerde daaruit 834 prenten met afbeeldingen van apen, kippen, slangen, ezels en vossen.

Screenshots van FablePictor en van een online tentoonstelling. De inzet van stagiaires wordt enorm gewaardeerd en zelf zijn ze blij om hun onderzoek concreet vorm te geven.

Softwarespecialist en Anet-collega Tom Deneire ontwikkelde *FablePictor*, een *tool* die het mogelijk maakt om de afbeeldingen in deze collectie te bestuderen, dankzij de mogelijkheden die IIIF biedt. Zo kan je de representatie van bepaalde dieren doorheen de tijd vergelijken. Bovendien linkt elk zoekresultaat naar de bibliotheekcatalogus van de UAntwerpen én naar de Arts & Architecture Thesaurus. De combinatie van *linked data* met de mogelijkheid tot inhoudelijke verdieping maakt dit pilootproject tot een succes. De komende jaren willen we hier immers verder op inzetten en meer data toevoegen.

Margot Schnorbusch, masterstudente Geschiedenis aan de UAntwerpen maakte tijdens haar stage bij RG een online tentoonstelling over de Maria-verering tijdens de Contrareformatie.

Jade Haegeman, masterstudente Geschiedenis aan de UGent maakte tijdens haar stage bij RG een online tentoonstelling over het lijdensverhaal van Christus in laatmiddeleeuwse getijdenboeken.

Lotte Kemps, masterstudente Geschiedenis aan de UAntwerpen maakte tijdens haar stage bij RG een online tentoonstelling over de herontdekking van de heilige Rosalia tijdens de contrareformatie.

Sarah Hutsebaut, masterstudente Historische Taal- en Letterkunde aan de UGent, maakte tijdens haar stage bij RG een online tentoonstelling over Sint-Willibrordus, 'de vergeten apostel van de Lage Landen'.

Werking

Personeel BC

Het team van BC bestaat uit vijf vaste medewerkers, aangevuld met tijdelijke projectmedewerkers, stagiairs, jobstudenten en een vrijwilliger. In 2023 werden vier jobstudenten ingeschakeld voor tijdelijke hulp. Catalografie van nieuwe aanwinsten gebeurde door medewerkers van de dienst Acquisitie en Metadatabeheer, deel van de Universiteitsbibliotheek.

Naam	Aanstelling / effectief in dienst	Functie
dr. Maartje De Wilde	1fte (90%)	Conservator & diensthoofd BC
Lotte Tilborghs	0,8 fte	Tijdelijk projectmedewerker BC - In dienst vanaf 1/08/2023
Kara Verboven	1fte (80%)	Dossierbeheerder BC - Overgestapt naar RG op 1/09/2023
Annegreet Verlinde	0,5 fte (25%)	Dossierbeheerder BC
Karen Andree	0,5 fte	Stafmedewerker Kunst op de Campus
Nadia Bijl	0,5 fte	Tijdelijk projectmedewerker Kunst op de Campus - In dienst vanaf 1/03/2023
dr. Daniël Ermens	0,4 fte	Stafmedewerker Academisch Erfgoed- Uitbreiding naar 0,5 fte vanaf 1/12/2023
Marc Demolder		Vrijwilliger Academisch Erfgoed
Lotte Tilborghs	120u	Stagiair Publieksgeschiedenis - MA Geschiedenis, UAntwerpen Periode februari-mei 2023
Bo Keulen	200u	Stagiair Historische Taal- en Letterkunde MA, UGent - Periode januari-mei 2023
Vacily Meysman	120u	Stagiair Publieksgeschiedenis - MA Geschiedenis, UAntwerpen Periode december 2023 – maart 2024
Silan Dagdeviren	87u	Jobstudent
Kato De Geyndt	114u	Jobstudent
Leila Kutscher	38u	Jobstudent
Fiep Willems	114u	Jobstudent

Personeel RG

Het team van RG bestaat uit vier vaste medewerkers, aangevuld met tijdelijke projectmedewerkers, stagiairs, jobstudenten en vrijwilligers.

Naam	Aanstelling / effectief in dienst	Functie
Erna Van Looveren	1 fte (80%)	Bibliothecaris - In dienst t.e.m. 31/08/2023
Kara Verboven	0,8 fte	Bibliothecaris-conservator - In dienst vanaf 01/09/2023
dr. Daniël Ermens	0,45 fte	Collectiespecialist prenten en handschriften
Bart Clymans	0,6 fte	Leeszaalmedewerker
Joke De Wilde	0,45 fte	Leeszaalmedewerker
Patricia De Bruijn	1 dagdeel/wk	Vrijwilliger
Anne-Marie Van Aelst	1 dagdeel/wk	Vrijwilliger
Jade Hageman	120u	Stagiair - MA Geschiedenis, UGent - 30/02/2023 - 30/05/2023
Sarah Hutsebaut	200u	Stagiair - MA Historische Taal- en Letterkunde, UGent 13/02/2023 - 20/05/2023
Lotte Kemps	120u	Stagiair - MA Geschiedenis, UAntwerpen - 13/02/2023 - 21/04/2023
Margot Schnorbusch	120u	Stagiair - MA Geschiedenis, UAntwerpen - 22/05/2023 - 31/08/2023

Jobstudente Silan Dagdeviren verpakt enkele kwetsbare boeken uit de Beckett-collectie.

Budget

BC

BC beschikt over een gemiddeld jaarbudget van 33.000 euro. Ongeveer 15.000 euro is beschikbaar voor Acquisitie en/of behoud en beheer. De rest gaat naar werkingskosten voor o.a. aankoop van materialen, reiskosten, lidmaatschappen. Ook relatief kleine onkosten voor Academisch Erfgoed en Kunst op de Campus worden door BC gedragen.

De betaling van jobstudenten gebeurt op budget van de UB. Alle grote uitgaven worden voorgelegd aan de hoofdbibliothecaris en/of de domeincoördinator van de UB.

Kerncijfers

Jaarbudget	33.000
Acquisitie van preciosa	14.145
Jobstudenten	3.895
Onderhoud scanner	3.236
Onderhoud microfilmlezer	1.747
Inrichting Kunstdepot	22.664

RG

RG kan jaarlijks beschikken over een budget van ca. 30.000 euro voor de aankoop van boeken. Uitgaven voor de aankoop van handschriften, oude drukken en prenten worden vooraf besproken op het dagelijks bestuur en sinds het aantreden van de nieuwe directeur John Arblaster, ook voorge-

legd aan de Instituutsraad (IR). Het budget voor de werking van de bibliotheek bedraagt jaarlijks € 5.000. Dit wordt o.a. besteed aan de aankoop van materialen, reiskosten, lidmaatschappen.

Kerncijfers

Jaarbudget boeken	30.000
Acquisitie van preciosa	18.875
Moderne monografieën, tijdschriften & reeksen	11.059
Overdracht naar 2024	10.250
Werkingsbudget	5.000

Netwerk & lidmaatschappen

BC en RG zijn lid van verschillende (vak)-organisaties in Vlaanderen en Nederland.

- Belgisch-Nederlands Boekbandengenootschap (BNB)
- Vereniging van Antwerpse Bibliofielen
- Expertisehouders Levensbeschouwelijke Collecties
- Vlaamse Erfgoedbibliotheek vzw
- Vlaamse Werkgroep Boekgeschiedenis

Leden van BC en RG nemen actief deel aan collegagroepen en bijeenkomsten in de erfgoedsector.

- Collegagroep Behoud en beheer
- Collegagroep Collectieregistratie in Vlaanderen
- Collegagroep Handschriften
- Collegagroep IIF in Vlaanderen
- Collegagroep Oude drukken
- Groot Onderhoud (Faro)
- Informatie aan Zee (VVBAD)
- Overlegplatform Erfgoedbibliotheek
- Trefdagen Virtueel Museum

Binnen de Universiteit Antwerpen nemen we deel aan verschillende overlegstructuren.

- Bibliotheekraad
- Facultaire bibliotheekcommissies
- Instituutsraad Ruusbroecgenootschap
- Kunstcel
- Adviescommissie Kunst op de Campus
- Overleg Academisch Erfgoed

BC en RG zijn vertegenwoordigd in commissies of werkgroepen; hetzij interuniversitair of aan een andere universiteit.

- Opleidingscommissie van de master Historische Taal- en Letterkunde UGent
- VLIR ad hoc Werkgroep Bijeenkomst Stichting Academisch Erfgoed
- VLIR ad hoc Werkgroep Collectieregistratie
- VLIR Werkgroep Academisch Erfgoed

(Inter-)nationaal zijn we actief lid van onderstaande organisaties.

- Redactiegroep AAT: Vlaanderen-Nederland
- Redactielid van *De Boekenwereld*
- Redactielid *Ons Geestelijk Erf*

Verder volgen we ontwikkelingen binnen internationale bibliotheek- en erfgoedorganisaties, zoals

- Consortium of European Research Libraries (CERL)
- International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA)
- Universeum: European Academic Heritage Network

Geïnteresseerde congresbezoekers van de IFLA conferentie krijgen rondleidingen in BC en in de Universiteitsbibliotheek.

De voorbije weken hebben jullie de leerlingen van 6 Toerisme van de Secundaire Handelsschool Sint-Lodewijk ontvangen om jullie activiteiten toe te lichten. Bij het mondelinge examen deze week bleek dat zij dit zeer geapprecieerd hebben en heel wat hebben opgestoken. Ik wil jullie bedanken voor jullie enthousiasme om hen een voor hen niet vanzelfsprekende wereld te leren kennen.

Peter De Laet

Expertisedeling

De medewerkers van BC en RG delen hun expertise, ze geven rondleidingen over de werking van de afdeling en treden op als docent van gastcolleges. Hier volgt een overzicht.

Omschrijving	Door	Datum	Aantal deelnemers
Rondleiding voor Pieter Lernout, hoofdbibliothecaris UHasselt en delegatie Letse bibliothecarissen	BC	7/03/2023	4
Presentatie door Maartje De Wilde en Heleen Wils over de aanpak tijdens/na de brand op de Stadscampus van UAntwerpen tijdens de studiedag Erfgoed & Vuur, door Erfgoedlabo Leuven, Faro, Belgische Blauweschildcomite en ICOMOS Vlaanderen-Brussel	BC & UB	14/03/2023	100
Rondleiding voor Hendrik Defoort en Tjamke Sniijders, erfgoed specialisten UGent en KULeuven	BC	16/03/2023	2
Rondleiding voor leerlingen toerisme, op verzoek van Peter De Laet, leerkracht Secundaire Handelsschool Sint-Lodewijk	BC	22/03/2023	4
Rondleiding voor studenten van de bibliotheekopleiding aan Haute École Bruxelles-Brabant	BC	17/04/2023	16
Toelichting door Daniël Ermens over Erasmuservaring aan Radboud Universiteit Nijmegen in het kader van Bibplus (voor personeel UB)	BC	9/05/2023	12
Voorstelling prentenmodule Devotio door Daniël Ermens tijdens een mini-symposium ter gelegenheid van deze presentatie	RG	7/6/2023	70
Rondleiding bij de expo 'Beestige boeken' door Kara Verboven in het kader van Bibplus (voor personeel van UB)	BC & RG	22/06/2023	15
Rondleiding voor studenten storytelling (Muzarto, Essen/Kalmthout)	RG	25/6/2023	5
Rondleiding voor internationale congresbezoekers van 88th IFLA General Conference and Assembly	BC	25/08/2023	40

Gastcollege door de conservator, met de boeken op tafel. Studenten en docenten informeren over onze collecties en werking is een van onze kerntaken. Maartje gaf les over de geschiedenis, productie en impact van het vroegmoderne gedrukte boek. De week erna volgde een extra rondleiding over de historische collecties van deze universiteit. Matrijzen en maculatuur, incunabelen en civilité, watermerken en hoogdruk, het communicatiemodel van Robert Darnton en tal van bibliografische studies... Vier uur aan het woord en nog lang niet uitverteld.

Presentatie door Jef De Ridder en Heleen Wils over de aanpak (i.s.m. de conservator) tijdens/na de brand op de Stadscampus van UAntwerpen aan het midden- en hoger kader van de brandweer West-Vlaanderen in Provinciehuis Boeverbos in Brugge	BC & UB	2/09/2023	125
Rondleiding en lezing aan de studiegroep Middelnederlandse en Rijnlandse mystieke literatuur	RG	06/09/2023	25
Gastcollege 'Schrijven en begrijpen' door Maartje De Wilde voor MA Geschiedenis als introductie op de stage o.l.v. prof. Delsaerd (UAntwerpen)	BC	29/09/2023	15
Presentatie Academisch Erfgoed door Daniël Ermens voor de Algemene Vergadering van emeritiforum EFUA	BC	6/10/2023	25
Rondleiding over de handschriften voor IONC, een groep jonge doctorandi uit Vlaanderen en Nederland, o.l.v. Laurent Breeus-Loos en Sofie Moors	BC	13/10/2023	15
Rondleiding voor de deelnemers van het colloquium 'Geleefd geloof. Religie in de Brabantse steden van de late middeleeuwen tot de twintigste eeuw'	RG	13/10/2023	50
Gastcollege 'Introductie op middeleeuwse handschriften' door Daniël Ermens voor MA Erfgoedstudies, vak (Erfgoed)bibliotheken, o.l.v. Rik Van Daele	RG	7/11/2023	4

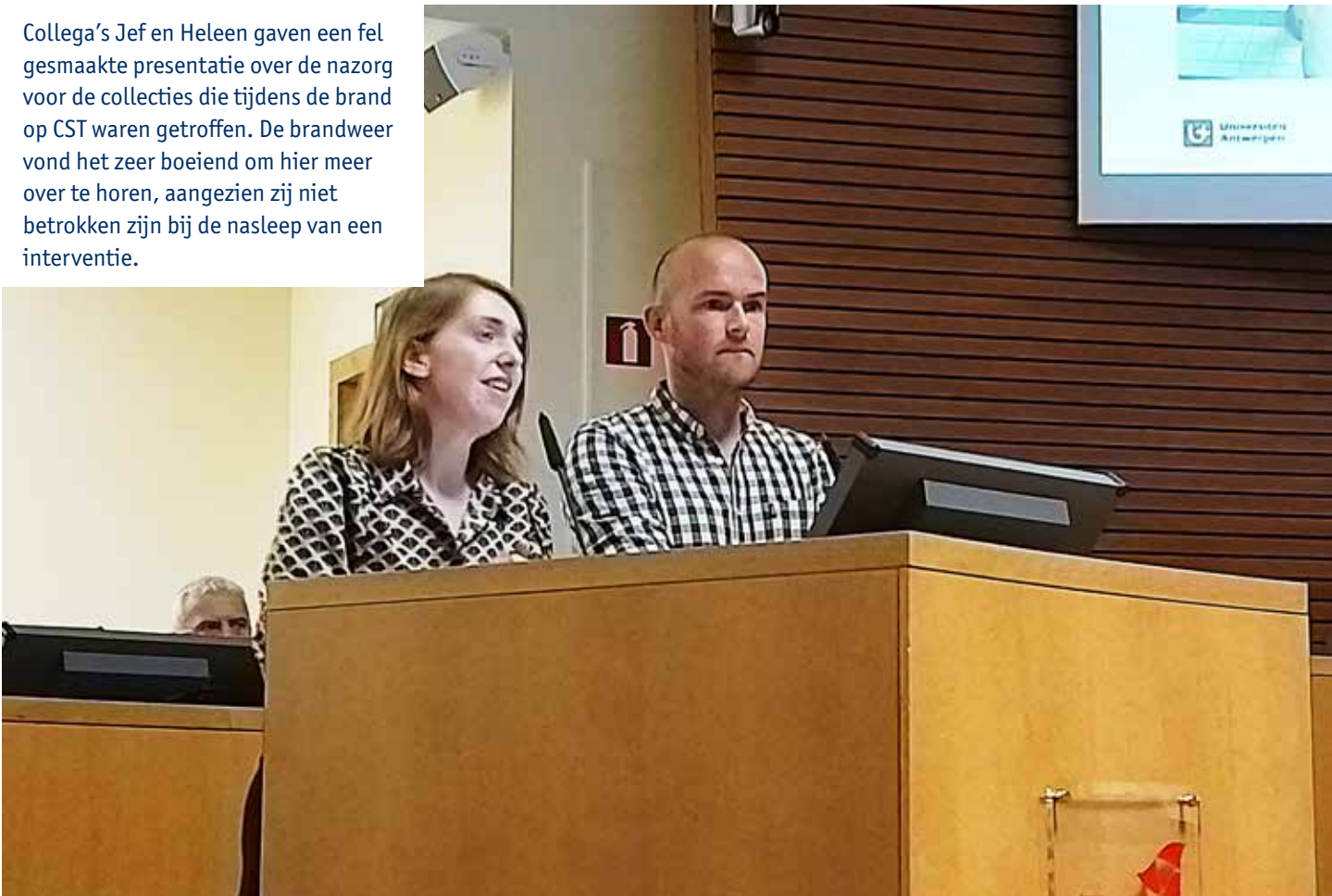
Prof. dr. John Arblaster, directeur van het Ruusbroecgenootschap, tijdens een rondleiding in de leeszaal van de bibliotheek.

Gastcollege 'Het gedrukte boek uit de handpersperiode' door Maartje De Wilde voor MA Erfgoedstudies, vak (Erfgoed)bibliotheken, o.l.v. Rik Van Daele	BC	21/11/2023	4
Demonstratiecollege in het mastervak 'De Middelnederlandse ridderroman' van prof. Remco Sleiderink a.d.h.v. stukken uit de collectie van RG en BC	RG	27/11/2023	10
Rondleiding voor MA Erfgoedstudies, vak (Erfgoed)bibliotheken (UAntwerpen) o.l.v. Rik Van Daele	BC	28/11/2023	6
Persconferentie bij de expo 'Twintig boeken uit Becketts bibliotheek' met toelichting over de Beckett-collectie door prof. Dirk Van Hulle	BC	29/11/2023	21
Ruusbroecdag	RG	01/12/2023	100
Rondleiding bij de expo 'Twintig boeken uit Becketts bibliotheek' met toelichting over de Beckett-collectie door prof. Dirk Van Hulle in het kader van Bibplus (voor personeel van UB)	BC	6/12/2023	12
Rondleiding voor studenten in archiefdepot en in de leeszaal BC, samen met plenair college over geïntegreerde erfgoedwerking, archiefdienst en dataregistratie. MA Erfgoedstudies, vak Collectie- en geheugeninstellingen: musea, archieven en erfgoedbibliotheken o.l.v. prof. Ulrike Müller	BC	11/12/2023	13
Rondleiding aan de leden van studentenclub Conservatio, van de opleiding Restauratie-conservatie	RG	11/12/2023	10
Rondleiding bij de expo 'Twintig boeken uit Becketts bibliotheek' met toelichting over Beckett-collectie door prof. Dirk Van Hulle	BC	12/12/2023	4
Gastcollege 'Van devotieprent tot Devotio' door Daniël Ermens en Karen Andree voor MA Erfgoedstudies, vak (Erfgoed)bibliotheken, o.l.v. Rik Van Daele	BC & RG	12/12/2023	6

Prof. Van Hulle en rector Van Goethem buigen zich over enkele boeken uit de Parijse bibliotheek van Beckett.

Collega's Jef en Heleen gaven een fel gesmaakte presentatie over de nazorg voor de collecties die tijdens de brand op CST waren getroffen. De brandweer vond het zeer boeiend om hier meer over te horen, aangezien zij niet betrokken zijn bij de nasleep van een interventie.

Kerncijfers

FYSIEKE COLLECTIE

	BC	RG
Totaal aantal bezoeken	292	313
Totaal aantal unieke bezoeken	201	107
Totaal aantal bezoeken BC	257	-
Aantal unieke bezoekers BC	179	-
Totaal aantal bezoeken Archief	35	-
Aantal unieke bezoekers Archief	22	-
Totaal aantal aanvragen BC	120	838
Totaal aantal aanvragen archief	25	-
Catalografie: aantal preciosa	29	19
Catalografie: wetenschappelijke collectie	-	796

PUBLIEKSWERKING

	BC	RG
Aantal rondleidingen	11	-
Aantal Instagramposts	53	-
Aantal volgers op Instagram	1.320	-
Aantal expo's	4	3
Aantal bruiklenen voor expo's en andere activiteiten	22	89
Aantal volgers account op X	652	855

ORGANISATIE

	BC	RG
Aantal medewerkers (vast)	5	4
Aantal jobstudenten	4	-
Aantal stagiairs	3	4
Aantal vrijwilligers	1	1

DIGITALE COLLECTIE

	BC	RG
Aantal gedigitaliseerde werken	28	-
Aantal nieuwe scans op digitaal platform	4.830	-
Aantal reproductie-aanvragen	14	16
Aantal raadplegingen op digitaal platform	2.599	2.035

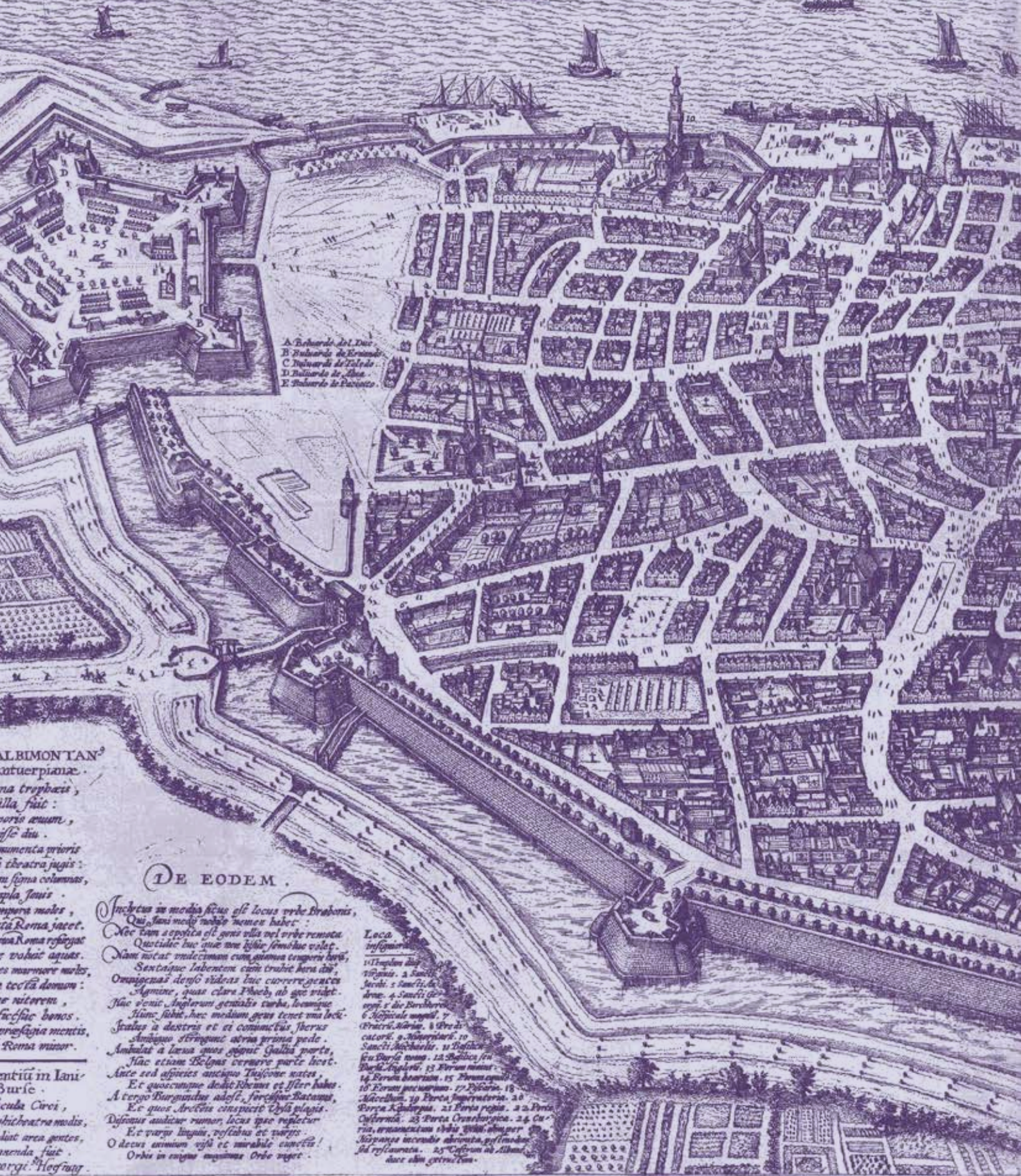

RAADPLEGING ANDERE DIGITALE PLATFORMEN

Devotio	3.610
Thijs	2.407
Prentenkabinet	944
James Joyce	6
KAGA	5

ANTVERP

Scaldis flumis

A Baluardo de L. Duc
 B Baluardo de Erasmo
 C Baluardo de Toledo
 D Baluardo de S. Anna
 E Baluardo de Pacato

ALBIMONTAN
 Antuerpianae
 Roma trophaei,
 Illa fuit:
 Trois enim,
 esse diu.

umenta prioris
 tetrata jugis:
 signa columnas,
 pla, Jani
 impora moles,
 Roma inaeet.
 Roma refugac
 robat aquas
 marmore mules,
 tecta domus:
 nitorem,
 ficclic bonos.
 rorsus mentis,
 Roma minor.

DE EODEM.

Inchicus in medio fluvio est locus urbis Brabantis,
 Qui Jani modo nobis nomen habet.
 Nec tam a spota est gens illa vel urbe remota
 Quotidie hic que non ulla semel volat.
 Nam vocat militem cum quibus eruperit horis,
 Sentaque labentem cum trahit hora diu.
 Omnipenas deus videns huc currere genca
 Agmine, quas clara Phoebe, ab quo videt.
 Huc senu Anglorum gentialis turba, locumque
 Hunc sibi, hoc medium genus tenet vni loci.
 Italus a dextris et ei conunctus Iberus
 Ambigu stringunt aera grana pede.
 Ambulat a laeva quos gurgit Galia portis,
 Huc etiam Belgas cernere parte hosti.
 Ante sed affines ancipiti Tuscione rates
 Et quoscunque deest Rheani et flter habes.
 A tergo Burgundus adest, foreffine Batavis,
 Et quos Arcetis conspicit Gylis plagis.
 Diffoctus audiat rumor, locus ipse reperitur
 Et varis linguas, postibus et varis.
 O decus unum vifi et mirabile conctis!
 Orbis in eoque magnus Orbis regit.

Loca
 1. Templum S. Jani
 2. S. Jani
 3. S. Jani
 4. S. Jani
 5. S. Jani
 6. S. Jani
 7. S. Jani
 8. S. Jani
 9. S. Jani
 10. S. Jani
 11. S. Jani
 12. S. Jani
 13. S. Jani
 14. S. Jani
 15. S. Jani
 16. S. Jani
 17. S. Jani
 18. S. Jani
 19. S. Jani
 20. S. Jani
 21. S. Jani
 22. S. Jani
 23. S. Jani
 24. S. Jani
 25. S. Jani

P I A

Contactgegevens

BC

dr. Maartje De Wilde
diensthoofd & conservator
maartje.dewilde@uantwerpen.be
+32 3 265 21 21

dr. Rik Van Daele
hoofdbibliothecaris
rik.vandaele@uantwerpen.be
+32 3 265 44 40

Departement Bibliotheek & Archief

Universiteit Antwerpen CST
Prinsstraat 13
2000 Antwerpen

RG

Kara Verboven
bibliothecaris
kara.verboven@uantwerpen.be
+32 265 43 67

prof. dr. John Arblaster
directeur Ruusbroecgenootschap
john.arblaster@uantwerpen.be
+32 3 265 57 81

Ruusbroecgenootschap

Universiteit Antwerpen CST
Grote Kauwenberg 34
2000 Antwerpen

Colofon

Redactie

Jef De Ridder
Maartje De Wilde
Kara Verboven

Eindredactie

Maartje De Wilde

Vormgeving

Jolien Cuyvers

Dankwoord

Een bijzonder woord van dank gaat naar Erna Van Looveren. Zij heeft zich jarenlang met hart en ziel ingezet voor de collectie van de bibliotheek van het Ruusbroecgenootschap. Zij stond talloze bezoekers te woord, begeleidde stagiairs en studenten en was een luisterend oor voor de collega's. In 2023 ging Erna welverdiend met pensioen. Dit was dan ook het laatste jaarverslag waar Erna haar medewerking aan verleende.

Poe Ca Julius
ANTVER
Oppida quae spe
'De nos Juu
L'apostrophe om
Egense, Res
Commoda me
Quorum h
ANTWERP

Bijlage – Aanwinsten 2023

Bijzondere Collecties - Aankopen

- Guilielmus Stanihurstus; Frederik Bouttats [sr.] [ill.]; Philip Fruytiers [ill.], *Veteris hominis per expensa quatuor novissima metamorphosis, et novi genesis* (Antverpiæ : typis Cornelii Woons, 1661).
  - Van de Wiele, 24 maart 2023 – Kavel 597.
Collectiefocus: Jesuitica.

- Jan Bisschop, *Pharmacia galenica & chymica, dat is: De vermeerderde ende verbeterde apotheker en alchymiste licht ende distilleer-konst ... verrijckt met een vermeerderde Examen der chirurgie, beneevens een tractaet vande kennisse der drooghen* (Antwerpen: by Reynier Slegheers, 1667)
  - Van de Wiele, 24 maart 2023 – Kavel 824.
Collectiefocus: Jesuitica.

- Raad van Brabant, *Placcart des sermes archiducqz, noz princes souverains sur la provisionelle permission & tolerance du cours des especes & monnoyes d'or en leurs pais de pardeça* (Anvers: chez Hierosme Verdussen, 1609).
  - Van de Wiele, 24 maart 2023 – Kavel 932.
Collectiefocus: Uitgaven van het drukkershuis Verdussen. [Zeer zeldzame editie]
- Joannes Hentenius [edit.], *Biblia, ad vetustissima exemplaria castigata: in quibus praeter ea, quae subsequens praefatio indicat, capita singula ita versibus distinctae sunt* (Antverpiae: apud viduam & haeredes Joannis Stelsii, 1572).
  - Arenberg Auctions, 27 april 2023 – Kavel 1229.
Collectiefocus: Antwerpse druk.

- M.T. Cicero; Andreas Diether [compil.], *Thesaurus contexendarum epistolarum ex M.T. Ciceronis operibus* (Antverpiae: ex officina Joach. Trognaesii, 1602).
  - Arenberg Auctions, 27 april 2023 – Kavel 1291. Collectiefocus: Renaissancedrama, Klassieke Letterkunde en Antwerpse drukken.
- A. Pauli [ill.]; Alessandro Donati; Bernardinus Stephonius; Charles Malapert; Denis Petau; Ludovicus Cellotius; Jacobus Libens, *Selectae PP. Soc. Jesu tragoediae* (Antverpiae: apud Joan. Cnobbarum, 1634).
  - Arenberg Auctions, 27 april 2023 – Kavel 1318. Collectiefocus: Jesuitica. [Twee volumes met daarin elf Latijnse tragedies, geschreven door jezuïeten]
- Convoluut: traktaten en pamfletten over de jezuïeten en hoe zij universiteiten probeerden op te richten in Frankrijk en de Spaanse Nederlanden.
  - Arenberg Auctions, 27 april 2023 – Kavel 1319. Collectiefocus: Jesuitica.
- RR.C.S.I.A.; Philips van Mallery [ill.]; Jan Cnobbaert [ill.], *Typus mundi in quo ejus calamitates et pericula nec non divini, humanique amoris antipathia, emblematicè proponuntur* (Antverpiæ: apud Joan. Cnobbaert, 1627).
  - Aankoop Marcus de Schepper. Collectiefocus: Antwerpse druk, Jesuitica.
- RR.C.S.I.A.; Philips van Mallery [ill.]; Jan Cnobbaert [ill.], *Typus mundi in quo ejus calamitates et pericula nec non divini humanique amoris antipathia, emblematicè proponuntur* - Editio altera. (Antverpiae: apud Joan. Cnobbaert, 1630).
  - Aankoop Marcus de Schepper. Collectiefocus: Antwerpse druk, Jesuitica.

- RR.C.S.I.A., *Typus mundi in quo ejus calamitates et pericula nec non divini, humanique amoris antipathia emblematicè olim proposita* - Nunc denuo in lucem eduntur (Dilingae: apud Jo. Cas. Bincard, 1697).
  - Aankoop Marcus de Schepper. Collectiefocus: Antwerpse druk, Jesuitica.
- Joannes Meyssens [ill.]; Cornelis Meyssens [ill.], *Effigies des forestiers et comtes de Flandres* (Antwerpen: on le vend chez Martin vanden Enden, 1663).
  - Van de Wiele, 29 september 2023 – Kavel 729. Collectiefocus: Geschiedenis der Nederlanden, Antwerpse druk.
- Pierre d'Oudegherst, *Les chroniques et annales de Flandres* - Nouvellement composées & mises en lumière. (Anvers: chez Christophle Plantin imprimeur du roy, 1571).
  - Van de Wiele, 29 september 2023 – Kavel 1056. Collectiefocus: Geschiedenis der Nederlanden, Antwerpse druk.
- Galeazzo Gualdo Priorato, *Teatro del Belgio, ó: Sia descrizione delle diecisette provincie del medesimo* (Francofort: uitgever niet gekend, 1673).
  - Van de Wiele, 29 september 2023 – Kavel 1112. Collectiefocus: Geschiedenis der Nederlanden.

- Benedictus van Haeften, *Regia via crucis* (Antverpiae: ex officina viduae Henrici Verdussen, 1728).
  - Van de Wiele, 29 september 2023 – Kavel 1230. Collectiefocus: Uitgaven van het drukkershuis Verdussen.

- J.H. Glazemaker, *Toonneel der werreltsche veranderingen, door deftige, vermakelijke en ware geschiedenissen afgebeeld ... uyt verscheyde schryvers* (Amsterdam: gedrukt by Nicolaes van Ravesteyn, 1645).
  - Arenberg Auctions, 13-14 oktober 2023 – Kavel 736. Collectiefocus: Embleemboek.

Bijzondere Collecties - Schenkingen

- *Bijbel* (1657).
- *Chronycke van Vlaenderen* (3 volumes) (1736).
  - Beide werken geschonken door dhr. T. Boey, betreft werken uit de nalatenschap van dhr. Frans Govaerts. Zeer geschikt als didactisch materiaal. Studenten kunnen aan de hand van deze beschadigde boeken bijleren over de onderdelen van een boek en de manieren waarop de katernen werden ingebonden.
- Pierre Chompré, *Dictionnaire abrégé de la fable, pour l'intelligence des poètes, des tableaux et des statues, dont les sujets sont tirés de l'histoire poétique* (Paris : chez les libraires associés, 1818).
  - Geschonken door Cois Haverals. Collectiefocus: Fabelboeken.
- Jacques Thuys, *Ars notariatus, dat is: konste en stijl van notarischap, begrepen in theorijcke en practijcke, met verklaringhe van veele duystere Latijnsche als Françoische woorden ende termen* (Antwerpen: by Hendrick Aertssens, 1655).
  - Geschonken door Philippe Lemineur, uit de nalatenschap van zijn vader. Collectiefocus: Rechtsgeschiedenis.

Bijzondere Collecties – Tijdelijke bruikleen

- In februari 2023 ontving de Universiteitsbibliotheek Antwerpen een omvangrijke collectie boeken uit de persoonlijke bibliotheek van **Samuel Beckett** (1906-1989). Deze collectie (in bruikleen voor tien jaar) omvat 696 verschillende titels (in 771 volumes). 142 daarvan bevatten leessporen. De titels bestrijken een periode van 1713 tot aan Becketts dood in 1989. (Eén boek is gepubliceerd in 2007 en dus een latere toevoeging). De grote meerderheid is in het Engels of het Frans geschreven, maar er zijn ook boeken in het Duits, Italiaans, Spaans, Hebreeuws, Latijn, Nederlands, Portugees, Chinees en het Tsjechisch. De meeste werken gaan over literatuur of zijn tekstuitgaven, maar er zijn ook werken over taalkunde, geschiedenis of filosofie, maar ook over schaken (19) of muziek (6).

Bibliotheek van het Ruusbroecgenootschap – Aankopen

- *Abrégé des vies des principaux fondateurs des religions de l'Eglise representez dans le choeur de l'abbaye de S. Lambert de Liessies en Haynaut, avec les maximes spirituelles de chaque fondateur* (Anvers: Nutius, Martin, 1634).
  - Van De Wiele, maart 2023 – Kavel 575.
- *Vita et miracula S.P. Dominici Praedicatorii Ordinis Primi Institutoris* (Antwerpen: Galle [1611]).
  - Van De Wiele, maart 2023 – Kavel 580.

- *Hortulus Anime, Dat is, Der Sielen Bogaert. Met sonderlinge neerstichheit vernieut en vermeerdert...* (Antwerpen: Jacob Mesens, 1596).
  - Van De Wiele, maart 2023 – Kavel 598.
- Vlaams gebedenboek geschreven in een gotische littera hybrida, met dertien versierde initialen in rood en blauw van drie tot zes regels hoog. Het boek bevat twee meegebonden gravures, waarvan er een los in het boek wordt bewaard.
  - Arenberg Auctions, april 2023 – Kavel 1.222.
- Een Antwerpse druk (1525) van werk van Cassianus, ingebonden in een middeleeuws handschriftenfragment.
  - Particulier gekocht, augustus 2023.
- Een handschrift uit het einde van de 15de of begin 16de eeuw uit een vrouwenklooster bij Sint-Truiden van twee geestelijke dialogen tussen 'de Samaritaan' en 'een zieke' waarvan de eerste twee katernen ontbreken. Heeft een oorspronkelijke band, is gerubriceerd en fraai versierd.
  - Particulier gekocht, augustus 2023.

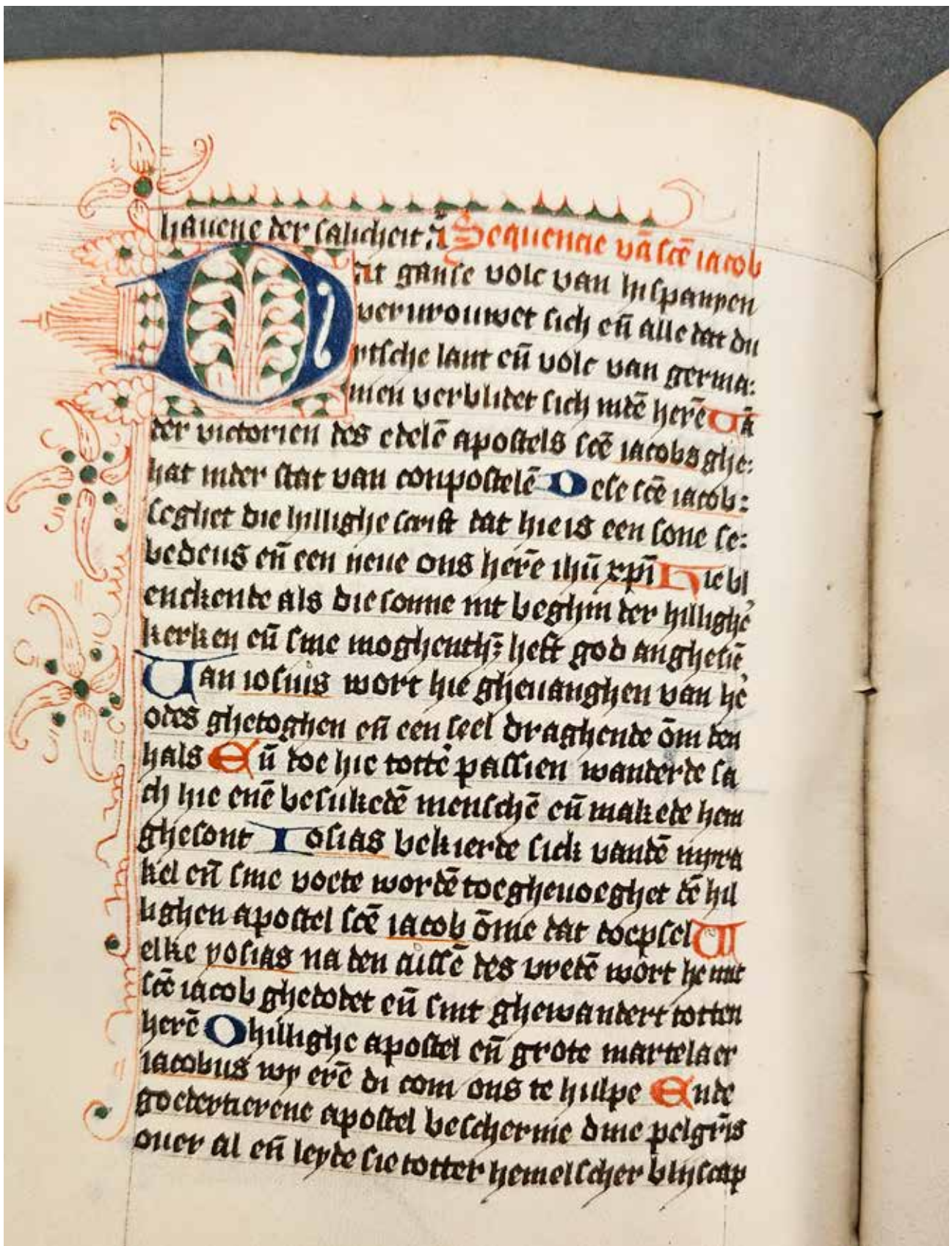
- Handschrift uit Saint-Omer, met delen van Sint Patricius' vagevuur, de prozavertaling die in 1387 werd vervaardigd van het Purgatorium Sancti Patricii. Daarnaast toonden foto's ook het slot van een traktaat over de Tien geboden en excerpten uit het Oerloy der ewigher wijsheit, de Middelnederlandse vertaling van het Horologium sapientiae van Henricus Suso.
  - Aangekocht door prof. Remco Sleiderink op een veiling in Saint-Omer, ondergebracht in RG.
- *Epitome commentariorum Guilielmi Estii ... et Cornelii a Lapide ... in omnes D. Pauli Epistolas.*
  - Gekocht in antiquariaat Lenzen in Düsseldorf door onze directeur John Arblaster.
- Collectie van zes oude drukken uit de periode van 1628-1768, juni 2023.
  - Particulier gekocht bij Marcus De Schepper, mei 2023.
- Collectie devotieprenten
  - Gekocht bij Evelyne Verhegge, maart 2023.
- Devotiehandschriftje van een vrouwelijke samensteller/scribent. Met een mooie afbeelding van de Wonde van Christus en een klein aantal ingekleefde gravures. Herkomstmerken wijzen naar een ontstaan in Mons. Het boekje zit nog in originele band (op de rug de initialen A V D voor Anna Verdoodt, die zichzelf ook op de titelpagina vermeldt.
  - Antiquariaat Tanchelmus, oktober 2023.

- ARIAS, Franciscus. *De imitatione dominæ nostræ, gloriosæ virginis et deiparæ Mariæ.* Antwerpen: Jan Van Keerbergen, 1605.
  - Van De Wiele Auctions, september 2023 – Kavel 767.
- Handschrift: *Dit is een tsamenspreeki(n) ge va(n) ee(n) geleert meester en(de) een(n)en geestelijcke biechtdochter die syn biechtdocht(er) was, 16e eeuws?*
  - Van De Wiele Auctions, september 2023 – Kavel 795.

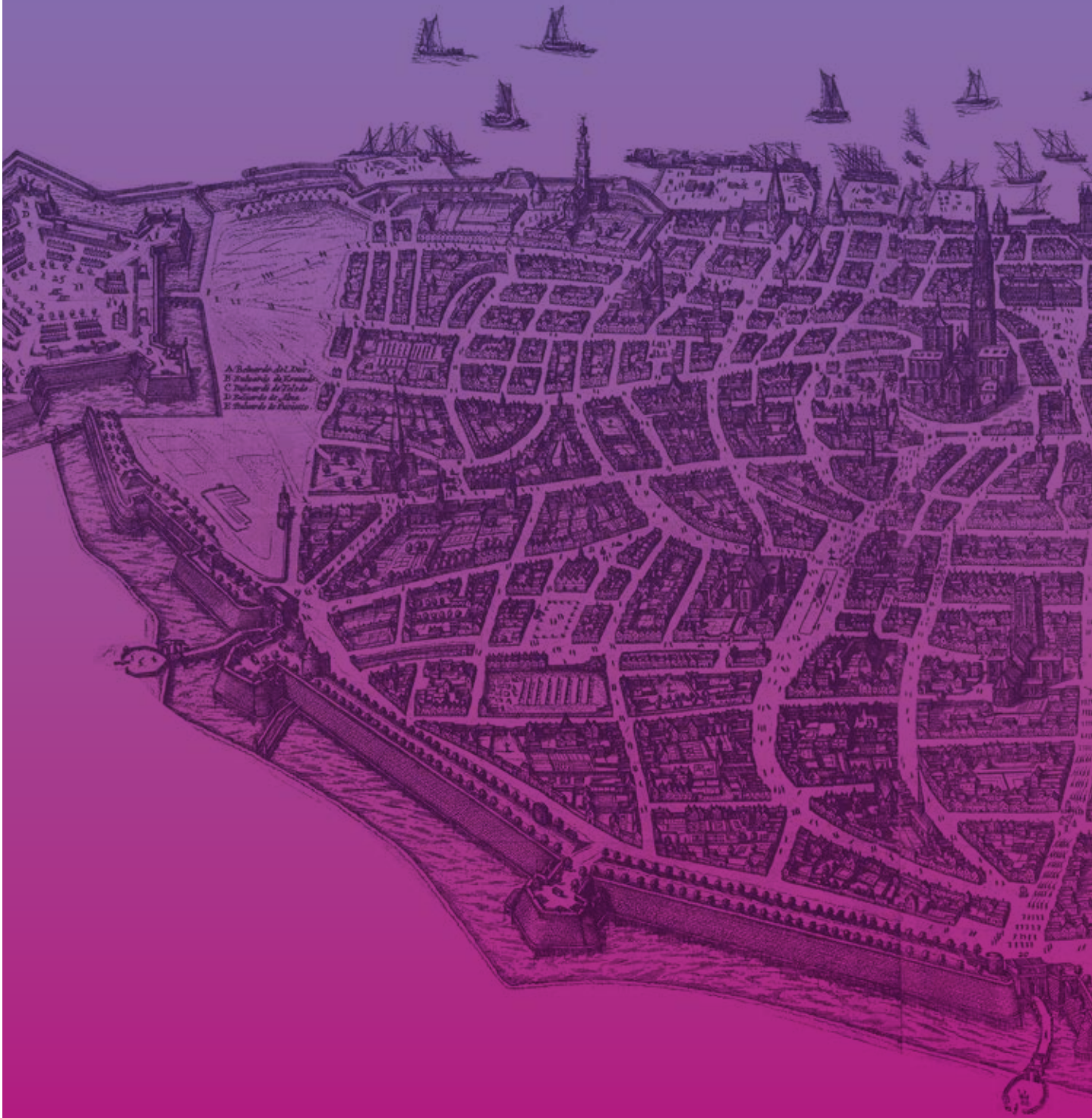
Bibliotheek van het Ruusbroecgenootschap – Schenkingen

- Aubertus Miraeus. *Codex donationum piarum, in quo testamenta, codicilli litterae foundationum donationum [...]*. (Brussel: J. Merbecius, 1624).
  - Arenberg Auctions, oktober 2023 – Kavel 722.
- Michael Van Dole. *Den spighel vande[n] berowhebbenden sondaer oft uitbeeldinge vanden Misere 50. Psal. Van David met schoone copere figuren dinende tot vergelyckenissen met de passie ons Heeren ende devote meditatie op elc belt*. (Brussel: H. Antoon, 1628).
  - Arenberg Auctions, oktober 2023 – Kavel 724.
- Carolus De Arenberg. *Flores seraphici ex amoenis Annalium hortis [...] Zachariae Bouerij [...] collecti, sive Icones, vitae et gesta virorum illustrium compendiose descripta*. (Keulen: K. Munich, 1640-1642).
  - Arenberg Auctions, oktober 2023 – Kavel 750.
- Schenking van drie dozen met bidsprentjes gedateerd tussen 1932 en 2004. Er wordt bekeken welke oudere prenten voor onze collectie interessant zijn, de overige zullen geschonken worden aan Familiekunde Vlaanderen.
  - Schenking ontvangen oktober 2023.
  - Lange bruikleen van een handschrift uit 1706. Het is een hymneboek met rituelen van een kloosterorde, waarschijnlijk van een vrouwelijke bezitster.
  - Ontvangen oktober 2023.

Een getijdenboek uit de tweede helft van de 15de eeuw (uit het klooster Selwerd nabij Groningen, geschreven door een vrouw) met een prachtige miniatuur van de Annunciatie op het eerste blad en verder heel mooi versierd. Ook in oorspronkelijke band.

Particulier gekocht, gezamenlijke aankoop van BC en RG, augustus 2023

A. *Palais de la Doyne*
B. *Palais de la Couronne*
C. *Palais de la Trésorerie*
D. *Palais de la Justice*
E. *Palais de la Prévôté*